

dr. sc. Marina Gabelica

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Predgovor romanu Hrvoja Kovačevića: *Tajna šaptača lubenicama*

Roman za sve generacije

U nizu „tajnovitih“ romana Hrvoja Kovačevića našao se i novi roman posve zanimljivog imena – *Tajna šaptača lubenicama*. Kao u detektivskim zagonetkama gdje je svaka informacija mogući trag koji će nas dovesti do razrješenja, tako je i intrigantan naslov znak za kojim se povodimo ne bismo li riješili novi misterij. No dok kao čitatelji žedno tragamo za scenom u kojoj se pojavljuje ovaj misteriozni šaptač ili barem sočno ljetno voće (ili, točnije – povrće), pred nama se postepeno otkrivaju jednako zanimljiv ambijent i likovi.

Tako upoznajemo djevojčicu Doroteu i njezinog mlađeg brata Patrika te dvoje neobične djece, dječaka Ženju i njegovu stariju sestru Mašu koji su se tek doselili u susjedstvo. Novopridošlice od samoga početka bude pažnju svojih susjeda, što zbog svoje neuobičajene vanjštine jer su oboje visoki, mršavi i izuzetno upečatljivih plavih očiju i svijetle kose, a što zbog nezgodnog trača. Natalija, Teina brbljava i pomalo površna prijateljica, izjavila je kako je načula da je nova obitelj zapravo pobjegla od agresivnoga oca i spas potražila u malome mjestu. Svoje susjede Patrik naziva anđelima, prije svega zbog njihova drugačijeg izgleda. S vremenom će se pokazati da dječak Ženja u sebi nosi još jednu lijepu, anđeosku crtu. Naime, usprkos teškoj obiteljskoj situaciji, ovaj je dječak vrlo topao, otvoren i zaigran. Njegova će ga lijepa priroda i približiti djevojčici Tei i pomoći joj u rješavanju problema koji će ubrzo zadesiti obitelj Klasnić.

Druga zanimljivost jest informacija koju je doznala Teina i Patrikova majka Marija, inače liječnica u specijalnoj bolnici medicinske rehabilitacije. Iz njezinog je odjela nestala jedna starija pacijentica. Štoviše, čini se da je ista pacijentica tijekom svog boravka u bolnici ostavila nepostojeći broj telefona i adresu – možda je čak izmislila i svoje ime. Nestanak starice postaje time čudniji što je to već druga pacijentica koja je bez glasa napustila bolnicu. Slijed neuobičajenih događaja isprva zaokuplja dječju pažnju samo u usputnim razgovorima. Ipak, nestankom i treće pacijentice s majčina odjela, njihova obitelj ubrzo dolazi pod lupu

istražitelja, a majka postaje osumnjičenica. U nedostatku dokaza, istražitelj Vlado Cesarec i mediji, vođeni nadobudnom mladom novinarkom Anabelom Vaništom, tragaju za „žrtvenim janjetom“ pa svoju pažnju usmjeravaju na Mariju, liječnicu triju nestalih starica. Ovaj preobrat koji je i sam po sebi vrlo neugodan, dovodi obitelj Klasnić u dodatno nepovoljnu situaciju. Obitelj se nalazi u financijskoj krizi pa ako majka izgubi posao, postoji mogućnost da će obitelj ostati bez prihoda. Otac Filip, odmila zvan Pajp, koji je po zanimanju kipar, pritom nije od velike pomoći. Nedavno je, zbog manjka strpljenja, napao svoga klijenta koji je od njega naručio kip svoje majke. Ovaj nemili događaj dodatno je opteretio njegovu suprugu Mariju kao i cijelu obitelj.

Navedena je situacija dobar pokazatelj kako se u romanu uz jasnu zagonetku koju treba riješiti javljaju i mnogo važniji, životniji problemi. Kao i ostalim svojim romanima, Kovačević se nikada ne bavi samo plošnom misterijom koju treba riješiti već vještim ulaskom u svoje likove ocrta psihološka stanja pojedinaca, a pritom se bavi i mnogo ozbiljnijim temama. U ovome slučaju, jedna od tih tema jest nasilje u obitelji i agresija. Tako se s jedne strane javlja priča o tajanstvenom, mračnom liku Ženjinog i Mašinog oca od kojih je obitelj pobjegla. Otac je prema dječakovim riječima „užasno jak. Visok je blizu dva metra i težak više od sto trideset kila. Šake su mu kao lopate. I užasno je okrutan.“ U konačnici, i – možemo reći, na sreću – ovako opisan otac biva tek hiperbolizirani negativac. Naime, Ženja u konačnom susretu s ocem uviđa kako je ovakvu sliku o svome ocu izgradio zbog prevelikog povjerenja u majčine riječi. Iako sa svojevrsnim olakšanjem možemo prihvatiti da je Ženin otac zapravo normalan čovjek koji voli svoju djecu, ipak se u cijeloj priči može naslutiti neizgovorena težina i opasnost koja vrebava iz neprijateljske rastave roditelja gdje jedan roditelj ocrni drugoga u očima svoje djece.

S druge strane, problem agresije javlja se i u slučaju Teine obitelji. Tako u jednome trenutku pratimo Teina zapažanja i razmišljanja o vlastitome ocu kada ga vidi u trenutku gubitka kontrole. Nažalost, čini se da sličnu sklonost ka izljevima bijesa ima i njezin mlađi brat, Patrik, koji ulazi u otvorene sukobe sa svojim vršnjacima. U neuobičajen izljev bijesa zapada čak i naoko simpatičan dječak Nik, jednom kada ga odbija djevojčica Tea, čime zapravo pokazuje svoje „pravo lice“.

Iako se Kovačević ovim pitanjima ne bavi previše otvoreno, ostavlja nam dovoljno prostora za stvaranje vlastitih zaključaka i postavljanje dodatnih pitanja o tome kako se

pojedine osobe nose s ljutnjom i neuspjehom te kako ovakav nesklad u pojedincu može nauditi onima koji su nam bliski.

U romanu se javljaju brojni likovi odraslih, no možemo zaključiti da je glavna piščeva fokusa koncentrirana upravo na likove djece koja, poput pravih glavnih junaka dječjih romana, svojom dovitljivošću i snalažljivošću rješavaju postavljenu zagonetku. Djeca se pritom, ali sasvim slučajno, okupljaju u nesvakidašnju družinu. Svaki je član ovoj družini pristupio iz drugačijih razloga. Tea i Patrik tako u otkrivanje tajne kreću iz želje da „osvijetle obraz“ svoje majke. Ženja im se pridružuje u želji da pomogne, no možda i sa skrivenom namjerom da se približi djevojčici Tei. S druge strane, dječak Nik koji se dopada Tei, pridružuje se družini kako bi se približio Ženjinoj šutljivoj sestri Maši. Tako neobična družina u konačnici i sama spoznaje prave razloge svoga druženja, a kao rezultat dobivaju jasniju sliku jedni o drugima. Stoga neka prijateljstva postaju snažnija, a neka će očito završiti.

Šaptač lubenicama najavljen u naslovu romana zapravo je izraz koji je Ženja upotrijebio u razgovoru s prodavačem lubenica. Naime, dječak se prisjetio priče koja govori o tome da razgovor s biljkama pomaže u njihovu rastu. Naizgled nevažan podatak čitatelju plijeni pažnju samo zbog naslova romana. Ipak, kako će se klupko misterije odmotavati, upravo će ovo sočno povrće biti ključnim tragom koji će djeci pomoći u odgonetavanju zagonetke. U kraćoj epizodi upoznajemo se sa zanimljivom Francuskinjom, ženom koja je u Stubičke Toplice doselila prije petnaestak godina, a koja je mještanima ponajviše poznata po činjenici da spašava mačke i pse s ulice. Ovaj će se interesantan, ali pomalo i začudan lik ispostaviti kao važna karika u pronalaženju odbjeglih starica kojima je jednakom revnošću pružila utočište u trenutku potrebe.

Zagonetka nestalih starica s vremenom se zakuhava, posebice pojavom tajnovitog pisma ubačenog u automobil inspektora, a koje dodatno inkriminira liječnicu Mariju. I dok kao čitatelji postepeno otkrivamo tragove koji će nas dovesti do konačnog rješenja – je li doista liječnica Marija, Teina i Patrikova majka, odgovorna za nestanak starica? – u pomno ispričanoj priči naziremo temu koja nije načelno namijenjena dječjim romanima, ali je zanimljiva za razmišljanje. U cijelome se romanu sporadično ili jasno naznačeno javlja kompleksno pitanje odnosa prema majkama.

U kojem trenutku majka mora „pustiti“ svoga sina ili kćer da žive svojim životom i kada njezina majčinska briga postaje teretom? Ovo se složeno pitanje javlja u nekoliko

odnosa u ovome romanu. Tako i liječnica Marija ima kompleksan odnos sa svojom majkom koja ju zapravo vrlo slabo poznaje. Majčina briga o kćeri koja se našla u nezahvalnoj situaciji Mariji predstavlja dodatno opterećenje. Zanimljivu ilustraciju „teških majki“ nalazimo i u (za Kovačevića specifično humorističnom tonu) razgovoru Pajpe i Apostola, živopisnog pisca, koji zaključuje kako je i majka u *Šumi Striborovoj* zapravo naporna starica koja je ometala svoga sina i snahu u vođenju normalnog života huškanjem sina protiv supruge. Također, sličan portret „naporne majke“ nalazimo u riječima jedne starice koja se požalila Mariji: „*Moj vam je sin Joža furt na terenu. Pak sem ja sama z svojom snehom. I jedva čakam da se on vrne pa da mu velim kak mi je sa snehom gerdo. A kad mu ja to velim, on se serdi...* I tu staričici majci krenu suzice. Nakon što joj je neposredno prije toga smežurana bradica zadrhtala.“ Majke koje se osjećaju zaboravljene i ostavljene od svoje djece polako postaje i jasan motiv koji objašnjava tajnu izgubljenih starica.

Tema koja se zapravo može smatrati tabuom, barem što se tiče književnosti za djecu i mlade, zapravo je svezremenska. I dok će jasno postavljen misterij nestalih starica biti riješen, ova mnogo dublja problematika biva tek ilustrirana i otvorena čitateljima (mlađima i starijima) da je samostalno riješe.

Iako u romanu nije isključivo naznačeno, rješenje svih obiteljskih i, općenitije, komunikacijskih problema, mogli bismo naći u jednom zanimljivom opisu dječaka Ženje. Naime, u jednome trenutku Tea shvaća kako Ženja, za razliku od njezinih prijateljica, zna postaviti samoga sebe po strani i – slušati drugoga. Možda se doista u ovoj izgubljenoj vještini skriva anđeoska priroda ovoga dječaka, ali i jednostavno rješenje za gotovo sve međuljudske probleme.

Tajna šaptača lubenicama napeti je roman pisan poput filmskog scenarija u kojemu se ilustrativno čisto i vrlo životno izmjenjuju zanimljivi likovi i neobične situacije. Ipak, misterija je, kao i u ostalim Kovačevićevim romanima, tek predigra za mnogo dublje, životnije teme. Prisutnost ovih tema, poput spomenute problematike odnosa prema starijima, čine ovaj roman zanimljivim štivom za sve generacije.